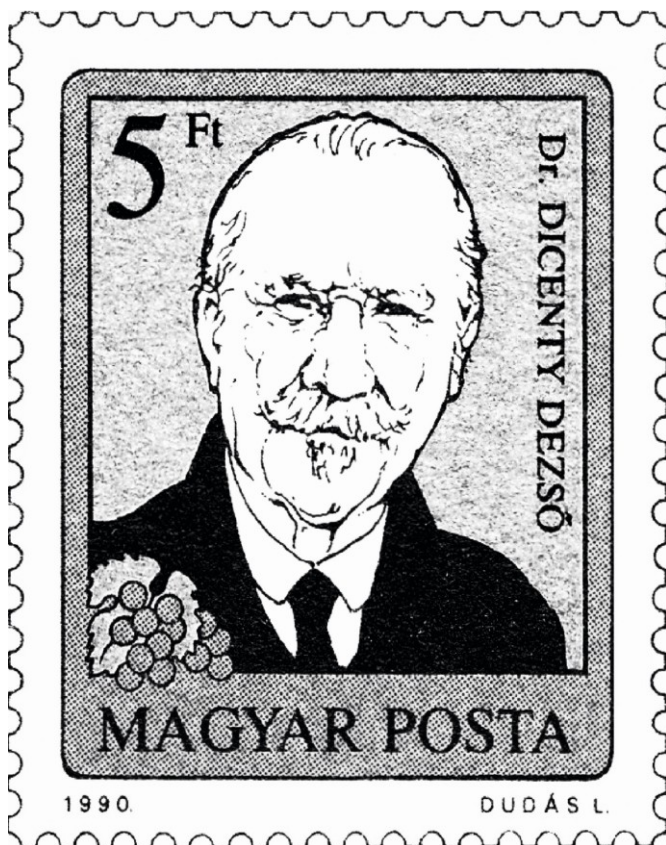

CSIZMAZIA DARAB JÓZSEF

DICENTY DEZSŐ (1884 – 1965) BALATONFÜREDI EMLÉKEZETE

*Fölbredtem, megdörzsölöm szemem,
Jó ég engedj körültekintenem,
Bort iszik-e népem, vagy bornemissza,
Mert ha ilyen, hamar síromba vissza!
(Ampelos)¹*

Dudás László grafikája

Idén emlékezünk meg Balatonfüreden Dickey Dezső halálának 55. évfordulójáról, aki 85 éves korában, 1965. április 25-én az Árpád utca 4. szám alatti lakásán halt meg. Balatonfüreden sokan nem ismerik Dickey Dezső nevét, de akik mégis, ők elsősorban annyit tudnak róla, hogy itt halt meg a városban, a református temetőben van eltemetve és még utca is viseli nevét. A Szekszárdon született agrogeológus és szőlész szakemberről azonban nem elsősorban füredi halála kapcsán kell, hogy megemlékezzünk. Egész életében nem csak Magyarország szőlő-bor kultúrájáért tett igen sokat, hanem balatonfüredi szőlőbirtokosként szőlőjét művelte, ahol rendszeresen különféle kísérleteket is végzett. Aktívan dolgozott Balatonfüred társadalmi

életében és részt vett számos rendezvény szervezésében. De ide kötötte felesége családja is. Rendszeresen elhozta Balatonfüredre Budapestről a Földművelésügyi Minisztériumot, illetve az Ampelológiai Intézetet meglátogató külföldi vendégeit és delegációit.

Életének, munkásságának feldolgozása több időt vesz igénybe, mint ahogy azt a kezdet kezdetén gondoltam. Így most az évforduló kapcsán csupán néhány az 1939-es évhez kapcsolódó eseménnyel kívánok megemlékezni róla, egyben családunk vele kapcsolatos emlékeit is felelevenítve.

Dickey Dezső jó kapcsolatban volt nagyapámmal Cs. Darab Józseffel nem csak balatonfüredi kötődése révén, hanem a szőlész-borász szakmai kapcsolat is összekötötte őket. De szoros kapcsolat fűzte Pettenkoffer Sándorhoz is, akivel együtt vett részt a Magyar Szőlőgazdák Országos Egyesülete, valamint a Magyar Szőlőbirtokosok Országos Szövetsége vezetősége választmányának munkájában. Nagyapámmal együtt mindhárman választmányi tagok voltak a Magyar Szőlőgazdák és Hegyközségek Országos Egyesületének vezetőségében is.

Ahogy említettem Dickey Dezső több alkalommal az őt Budapesten felkereső külföldi vendégeit elhozta Balatonfüredre. Így esetenként a külföldi vendégek eljutottak a nagyapám szőlőjébe is. A harmincas évek közepén szintén sor került egy ilyen látogatásra, amikor a német vendégek nála a Juhfark szőlőfajta után érdeklődtek. Dickey Dezső emlékezett, hogy nagyapámnál meg tudták nézni a fajtát a szőlőben. A látogatás során édesapám tolmácsolt, mivel már gyerekként megtanult németül. Őt az e látogatás során kialakult kapcsolatok segítették ahhoz, hogy később, 21 évesen, a Magyar Gazdaszövetség támogatásával 1939-ben gyakoronoknak mehetett Németországba dolgozni. Bad Münster am Stein-ba a „Weingut Rotenfels”² pincészetbe került, a Voigtländer családhoz.

Ugyanabban az évben rendezték Németországban augusztus 21. és 30. között, Bad Kreuznach-

ban a Nemzetközi Szőlészeti- és Borászati Kongresszust 26 ország részvételével. (Bad Kreuznach Balatonfüredhez hasonlóan híres gyógyvizéről. A gyógyüdülőhely vize azonban a füredtől eltérően radioaktív sós víz.) A kongresszus magyar delegációjának vezetője Dicity Dezső, az Ampelológiai Intézet igazgatója, aki akkor már német szakmai körökben is igen jól ismert volt.

Mivel Bad Münster am Stein csak 8 km-re volt Bad Keuznachtól, a kongresszus helyszínétől és Dicity Dezső tudott apám gyakornoki munkájáról, felajánlotta édesapámnak, hogy csatlakozhat a magyar szakmai delegációhoz és részt vehet a kongresszuson a küldöttekkel együtt. De nem csak a részvételt biztosította számára, hanem bemutatta édesapámat az akkori híres professoroknak, dr. Bernhard Husfeld-nek, a münchebergi Vilmos császár Kísérleti Intézetből, dr. Hans Breider-nek és másoknak.

Csizmazia Darab József 1939-ben a világkongresszus dokumentumait tanulmányozza Bad Eberburgban

Augusztus 22-én a kongresszus első szakmai napján Édouard Barthe szenátort, a párizsi Nemzetközi Borhivatal³ elnökét, valamint Dicity Dezső főigazgatót kérték fel, hogy elnökökként vezessék a kongresszust. Aznap szólalt fel a magyar küldöttségből báró Waldbott Kelemen felsőházi tag, a Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületének elnöke is. Megemlítette, hogy az elmúlt világháborút követően a nagy bortermelő országokban, így Magyarországon is bortultermelés alakult ki, ezért a magyar kormány három évre minden új szőlőtelepítést meg-

tiltott. Támogatta a „cepage a deux fins”⁴ tervet, hogy olyan jó minőségű fajtákat telepítsenek, amelyek ha szőlőként azonban mégsem adhatók el, úgy minőségi bort adjanak. Elmondta, a szőlészeti munkák gépesítését Magyarországon akadályozza, hogy a szőlőterület 85%-a öt hold alatti birtokosoké.

Aznap délután Fornády Elemér magyar küldött tartott előadást a vörösbor-készítéssel kapcsolatos kísérletekről, illetve a Franciaországban elterjedt metódusok magyarországi esetleges alkalmazásáról. Majd később az ülés során Dicity Dezső is felszólalt a szőlőmoly elleni védekezéssel kapcsolatos vitában. Kifejtette, hogy bár számos megoldás merült fel az idők során a védekezésre, azok egyike sem tökéletes, mivel évtizedes saját tapasztalatai alapján a különböző szőlőfajták fejlődése a különböző fajták korai vagy kései virágzása szerint kisebb-nagyobb eltéréseket mutatnak. Vannak szőlőfajták, melyeknek virágzása egybeesik a lepkék rajzási idejével, ekkor nagyobb a fertőzésveszély, mint a későbbi virágzásnál, amikor a virágzás eltolódása miatt a lepkék a peterakáskor még nem találják a fűrtöket. Ezért érzékeny a Leányka fajta a korai virágzással, míg a későn érő Furmint, Kövidinka, Sárfehér fűrtjei még nem alakultak ki, mikor a lepkék petéiket lerakják. Ilyenkor a kártétel is elenyésző – fejtette ki és nemzetközi pályázatot sürgetett a védekezési módok fejlesztésére és összehangolására. Az estig tartó számos további felszólalást követően Richard Walter Darré, Német Birodalmi Élelmezési és Mezőgazdasági Miniszter adott fogadást a küldöttek tiszteletére a Bad Kreuznach-i Gyógyszalon összes termeiben. Az épület körül aranyozott szőlőlevelekkel díszített hatalmas diadalkapukat állítottak fel.

Édesapám nem csak a kongresszus előadásait hallgathatta így meg, hanem Dicity Dezső elvitte magával a kongresszus során szervezett szakmai kirándulásokra is. Így augusztus 23-án, szerdán a magyar küldöttség Bad Kreuznachban az 1887-ben Theo és Georg Seitz által alapított Seitz-Werke gépgyárat látogatta meg, amely a borászati berendezések nemzetközileg is elismert gyártója volt. Az üzem különféle borászati szivattyúkat és a világon elsőként csiramentes borászati szűrőket gyártott. Édesapámnak a cég már nem volt ismeretlen, mivel néhány dolgozóval együtt futballozott az FC Bavaria 08 csapatában Bad Eberburgban. Az üzemlátogatást követően Ernst-Liegel Seitz a cég egyik ügyvezetője tartott saját boraiból kóstolóval egybekötött borbemutatót. A rendezvény végén az egész magyar delegáció nevében báró Waldbott

Kelemen felsőházi tag köszönte meg a szakmai programot és a vendéglátást.

A kongresszus során ellátogattak még Wiedemann Ferenc bormagykereskedő szervezésében és vezetésével a Majna parti Hochheimbe, a már akkor is százesztendő Burgeff Pezsgőgyárat megnézni. A cég 1897-ben vált a Német Birodalom legnagyobb pezsgőpincészetévé. Diether Hummel, az igazgatótanács tagja személyesen vezette a társaságot. Megmutatta a sziklapincében található hatalmas üzemét a vendégeknek. Természetesen ez a program sem fejeződhetett be egy pezsgőkóstolás nélkül.

A kongresszusi küldöttek jelvénye
(a szerző tulajdona)

A kongresszus egy egész napot szentelt a filoxéra és az alanyfajták kérdésének, amivel Dicity Dezső is intenzíven foglalkozott és balatonfüredi szőlőjében rendszeresen kísérletezett a különböző alanyfajtákkal. Folyamatosan figyelte a különféle alanyfajtákat és szelekció révén igyekezett megtalálni a Balaton felvidék éghajlati- és talajadottságának legmegfelelőbb alanyokat.

A vitát Jean Branas professzor, a montpellier-i növénykísérleti állomás igazgatója, a minden talaj-

ra alkalmas alanyfajtákra vonatkozó tanulmányának ismertetésével indította. A Borászati Lapok tudósítása szerint a kongresszuson Dicity Dezső főigazgató a kérdéshez három ízben is hozzászólt és kijelentette: „Bár Magyarországon, a legveszedelmesebb filoxeráfajta is jelen van, mégsem okoz ez nagyobb bajt még a filoxéra iránt leginkább érzékeny szőlőfajtáknál, például az Otellónál sem. A magyarországi klíma alatt még az európai szőlőfajtát sem igen támadja meg a filoxéra és így Magyarországon, gyakorlati szempontból a kérdés teljesen irrelevánsnak tekinthető.”

Már a kongresszus kezdetén igen feszült volt a hangulat a német háborús készülődés miatt. A magyar delegáció tagjai számára azonban a legemlékezetesebb az a rajnai hajókirándulás maradt, amely aztán váratlanul a kongresszus végét is jelentette. 1939. augusztus 24-én, csütörtökön délután 14 órakor a közel ezer kongresszusi küldöttet a vendéglátók autóbuszokon vitték Bingenbe. Menet közben megálltak Windesheim határában, ahol megtekinthették a hatalmas szőlő-felújítási munkálatokat, amelyeket a helyszínen Riemenschneider kormánytanácsos ismertetett. Majd tovább indultak Bingenbrückbe, ahol a Nahe folyó a Rajnába torkollik és innen hajóval folytatták útjukat. A hajó a Rajnán Bingenbrückből folyásirányban Sankt Goar-ba ment, ahol a Német Borászati Szervezetek Központi Szövetsége (Hauptvereinigung der Deutschen Weinbauwirtschaft) díszvacsorát szervezett a kongresszus résztvevői számára a Sankt Goar melletti Rheinfels kastélyban.

A vendégeket a parton a Hanza-szövetség fogadta és régi szokás szerint Edmund Diehl a kongresszus elnökét valamint Édouard Barthe-t a Nemzetközi Borhivatal elnökét díszes kupából borral kínálták, majd a küldöttek felvonultak a várba.

A vacsorához az akkori Németország mind a 10 borvidékének legjobb borait szolgálták fel. A vizszaút során egyszer csak elhallgatott a zene és a kongresszus elnöke bejelentette, hogy kitört a háború és minden külföldi állampolgárnak haladéktalanul el kell hagynia Németországot. Annál is inkább, mert ugyan a német kormány az ország határain belül minden kongresszusi résztvevőért garanciát vállalt, de egy-két napon belül a vasúti személyszállítás esetleg már korlátozva lesz.

Majd a következő szavakkal búcsúzott a kongresszus résztvevőitől, melyeket édesapám soha nem felejtett el: „Wir Weinbauer werden vorläufig voneinander getrennt, aber wir werden immer die Mitglieder der großen Weinbauerfamilie bleiben.

*Wir wissen nämlich, dass wir nach dem Krieg unsere Weinberge wieder beisammen zur Entfaltung bringen sollen.*⁵

Ezt követően a 36 tagú magyar delegáció nevében Fornády Elemér szőlészeti és borászati főfelügyelő, a budafoki Állami Pincegazdaság igazgatója mondott köszönetet a szervezőknek. Így Dicenty Dezső a magyar delegációval visszautazott Magyarországra és mivel édesapámnak is el kellett hagynia Németországot, ő átment Ausztriába, Stift Klosterneuburg borászatába, ahol folytatta gyakornoki munkáját.

Dicenty Dezső alig ért haza Magyarországra a Bad Kreuznach-ban tartott világkongresszusról, máris Balatonfüredre sietett, hogy részt vehessen a „Balatoni Borhét” eseményein, melyet 1939-ben augusztus 27. és szeptember 3. között tartottak. A borhéhoz abban az évben csatlakozott a Balatoni Gyümölcstermesztők Egyesülete, akik bor-, szőlő-, gyümölcs- és virágkiállítást szerveztek Balatonfüreden. Szeptember 2-án dr. Schmidt Ferenc egyetemi tanár, egészségügyi főtanácsos, a balatonfüredi Erzsébet szanatórium (a mai szívkorház elődje), igazgatója megnyitotta a borkiállításához kapcsolódó orvosi előadássorozatot, melynek első előadója dr. Kolta Ervin egyetemi magántanár volt. Bár a vártnál kevesebb látogató, illetve vásárló volt a borhéten, a balatonfüredi gazdák bizakodtak a kedvező időjárás miatti jó szüretben.

Alig múlt el a borhét, Dicenty Dezső már a következő szakmai program szervezésén dolgozott. Az Alsódunántúli Mezőgazdasági Kamara szőlő-, borborsági és gyümölcstermelési szakosztálya, a vármegyei Hegyközségi Tanácsok bevonásával 1939. évi szeptember 8-án, pénteken délelőtt 10 órai kezdettel szakmai üléssel egybekötött szőlő- és borborsági nagygyűlést szervezett Balatonfüredre. A szakosztály elnöke, gróf Eszterházy János megnyitóbeszédében sürgette, hogy a magyar kormány tegyen intézkedéseket a magyar bor nemes valutájú országokba történő exportjának biztosítására, valamint ne akadályozzák a magánkereskedelmet, hogy a magáncégek meglévő külföldi kapcsolatait is ki lehessen használni. Előadást tartott többek között báró Jeszenszky Andor, a Dicenty Dezső által miniszteri megbízottként felügyelt Szekszárd Borvidéki Bortermelők Állami Ellenőrzés alatt álló Pince-szövetkezetének ügyvezető igazgatója a minőségi borvidékek aktuális szőlőáraitól.

Az értekezleten részt vevő Dicenty Dezső, mint kísérletügyi főigazgató, valószínűleg a német kongresszuson elhangzottak alapján sürgette, hogy

a kormány biztosítson Németországba nagyobb szőlő- és borszállítási kvótákat. Nem is eredménytelenül, mert szeptember végére a magyar és a német kormány megállapodást kötött a Németországba történő szőlő- és gyümölcskivitel ügyében. Az összes szállítmányt egyetlen német cég, a Transdanubia vette át Hegyeshalomban. A német cégnek csak egy magyar partnere volt, a Gyümölcskiviteli Egyesülés. Az ő feladata volt továbbá a kontingensek elosztása a termelő területek között Magyarországon. Ez az új megállapodás lehetővé tette, hogy a magyar szőlőszállítmányokat ne érintsék Németország területén a háborús szállításból származó nehézségek, melyeket a vevő úgy kívánt elhárítani, hogy a magyar szállítmányokat Hegyeshalomtól kezdve zárt vonatok vitték az egyes német fogyasztópiacokra. Érdekességként megemlíthető, hogy Németország 1939-ben 1000 vagon magyar szőlőt tervezett megvásárolni.

Balatonfüredi Borhét megnyitó ünnepe

(Friss Ujság 1933. augusztus 29.)

- 1.) Dr. Polgár Lajos, a Magyar Szőlőbirtokosok Országos Szövetségének igazgatója; 2.) Fekete József főjegyző; 3.) Cs. Darab József községi bíró, Balatonfüred; 4.) Tábori Kornél szerkesztő; 5.) Bánó Dezső kormányfőtanácsos; 6. Dicenty Dezső szőlészeti intézeti főigazgató; 7. Barcza Ernő földművelési államtitkár

Dicenty Dezső számos tisztsége mellett az Országos Bor- és Szőlőpropaganda Bizottság igazgatója is volt. Sok marketing ötlete (borhajó a Dunán és a Balatonon, plakátok, képeslapok, kirakatverseny, hangversenyek, előadások a rádióban) mellett sürgette a fűszer- és csemegeüzlet tulajdonosokkal való együttműködést, amiről a Borászati Lapok 1939. augusztus 26-i száma „A Fűszerkereskedők Országos Egyesülete bekapcsolódik a szőlő propagandába” címmel az alábbi tudósítást adta:

*Fél az influenzától?
Fáj a torka?*

**ÖBLÖGESSE NAPONTA
BORRAL**

A Bor- és Szőlőpropaganda Bizottság reklámkiadványa
(a szerző tulajdona)

„A Fűszerkereskedők Országos Egyesülete az Országos Bor- és Szőlőpropaganda Bizottság elnöke, Dicity Dezső kísérletügyi főigazgató felkérésére értekezletet tartott, melyen megvitatta a lehetőségeket a szőlőfogyasztás emelésével kapcsolatban. Az értekezleten Dicity Dezső, az Ampeloló-

giai Intézet igazgatója kifejtette, hogy a szőlőforgalom emelésének propagálásában számít minden kereskedő támogatására, amivel szemben maga is hozzá kíván járulni ahhoz, hogy a kereskedők szívesen foglalkozzanak a gyümölcs árusításával. Ennek első feltételét abban látja, ha a termelők kiváló minőségű és jól szortírozott árut szállítanak a kereskedőknek. Kétségtelen ugyanis, hogy amikor egyes lelkiismeretlen termelők díszített árukkal károsítják a kereskedőket, semmi esetre sem szolgálják a forgalom emelését. Felvetette a gondolatot, hogy egyelőre kísérletképpen több kereskedőnél be kellene vezetni az 1 kg-os szőlőcsomagokat. Az 1 kg-os szőlőcsomagokat azok a termelők szállítják, kikkel erre nézve az Országos Bor- és Szőlőpropaganda Bizottság megállapodik, és akik kötelezettséget vállalnak arra, hogy a kg-os dobozokban csak elsőrendű minőségű, válogatott szőlőt szállítanak. A csomagok a Bor- és Szőlőpropaganda Bizottság záró jegyével kerülnek forgalomba.”

Végezetül álljon itt Dicity munkásságáról kortársa, Sziklay János veszprémi születésű újságíró és költő, a Balaton Egylet egyik alapítójának, idézete az 1941-ben Budapesten megjelent „Dunántúli kulturmunkások” (A Dunántúl művelődéstörténete életrajzokban) című könyvből:

„Dicity Dezső, miniszteri tanácsos, a szőlészeti intézet igazgatója Budapesten, a balatoni borok népszerűsítése és a Balatonfüredi Borhét rendezése terén sok érdemet szerzett. Maga is, mint balatonfüredi szőlőbirtokos sok hívet szerzett a balatonvidéki csemegeszőlőnek. Általában a Balatonvidék népszerűsítésének minden mozgalmát lelkesen és szakértelme érvényesítésével támogatja.”

Jegyzetek:

1. Dicity Dezső szerkesztésében megjelent „Szőlő, must, bor naptár az 1941. évre” Ebben szerepel Ampelos aláírással egy vers, melynek ezek kezdősorai.
2. Ma is működő pincészet a család tulajdonában
3. Office International du Vin (O.I.V.)
4. kettős hasznosítású szőlőfajta
5. „Nekünk, szőlészeknek egy időre különválnak útjaink, de mi mindig is a szőlészek nagy családjához fogunk tartozni. Hiszen mi tudjuk, hogy a háború elmúltával szőlőültetvényeinket újra közösen kell majd felvirágoztatnunk.”

Felhasznált irodalom:

Dr. Csizmazia Darab József beszéde az 1999. évi Német Borászati Kongresszuson, Mainz-ban (kézirat)
Borászati Lapok 1939. évi 35.,36.,37.,38.,39.,40. számai
Szőlő must bor Naptár 1941. évre, Budapest.